

La pregunta d'investigació en els estudis qualitatius

María Jiménez Buedo
Andrés Santana Leitner

PID_00197043

Índex

Introducció.....	5
1. La pregunta d'investigació en els estudis qualitatius.....	7
2. Perspectives per precisar la pregunta d'investigació.....	10
2.1. "Big questions, little answers"	10
2.2. "The science in social science"	11
2.3. "Presentació"	15
Exercicis d'autoavaluació.....	17
Solucionari.....	20
Bibliografia.....	21

Introducció

En aquest mòdul, s'estudien qüestions relacionades amb el disseny de les coordenades principals d'una investigació. Es tracta, en essència, de definir i concretar la pregunta d'investigació que orientarà la resta de l'estudi, encara que resulta impossible discutir aquest tema sense entrar, encara que sigui tan sols de manera molt breu, en qüestions relacionades amb el disseny de la teoria i de l'estratègia empírica de la investigació.

1. La pregunta d'investigació en els estudis qualitatius

El primer pas per a dur a terme una investigació consisteix a definir-ne les **coordenades principals**:

- què s'està investigant,
- per què,
- quins seran els límits de l'estudi, i
- com es durà a terme.

Generalment, es comença identificant un tema ampli d'interès, detectant un problema associat i concretant-lo en una pregunta d'investigació original, rellevant i ben definida. En absència d'un problema al qual es vol donar resposta –i que, usualment, en un primer moment serà bastant vague– no hi ha investigació científica.

És necessari **concretar el tema general d'interès** tant com es pugui i tan aviat com sigui possible per a poder-ne fer una anàlisi profunda. S'ha de precisar l'objecte d'estudi, cal delimitar-lo conceptualment. Per exemple, si el tema general d'interès és la participació política, es pot voler estudiar el vot (J. H. Aldrich, 1993; Blais, 2000) o bé altres formes de participació política menys convencionals, com les manifestacions (Damis, 2001; Erskine, 1967-1968; Kwong, 1988), els esforços dels ciutadans per contactar amb els seus representants (Zuckerman i West, 1985), la signatura de peticions o l'activisme polític (Clasassen, 2007; Downs, 1983).

Així mateix, és necessari **prendre decisions sobre el nivell d'anàlisi**: el que més ens interessa són les diferències espacials (entre països, regions o ciutats), l'evolució temporal, o les diferències entre individus, ciutadans o unitats operatives? Així, l'anàlisi del vot, entès en la seva dimensió participativa, pot conduir a estudiar les diferències entre països en la taxa de participació electoral (Franklin, 1999), les diferències al llarg del temps (Cassel i Luskin, 1988) o les diferències individuals (J. Aldrich, 1997). Per a completar el ventall d'opcions, alguns treballs poden optar per centrar el seu interès tant en diferències espacials com entre individus, com és el cas de l'estudi d'Anduiza sobre el pes dels factors institucionals i individuals en les raons per a abstenir-se entre els països d'Europa Occidental (Anduiza, 1999). Opcions similars es poden barrejar per a les manifestacions.

Resulta de gran ajuda estar en posició de **formular el problema en forma de preguntes d'investigació** (Borge Bravo, 2010). Què explica les diferències entre països en el percentatge de votants? I les diferències individuals en les decisions de votar o no fer-ho? I les diferències al llarg del temps en el percentatge de ciutadans que participen en alguna manifestació? Com ha evolucio-

nat l'edat mitjana dels parlamentaris en els parlaments regionals de Galícia, Madrid, València i Extremadura des de la segona legislatura fins a la sisena? Quines raons poden donar compte del fet que la República Dominicana sigui el país amb més creixement en el conjunt d'Amèrica Llatina i el Carib (entre 1950 i 2010), mentre que Haití, l'altra part de l'illa, és el país amb un creixement més baix dins d'aquest grup? Quins són els treballadors que presenten un grau més elevat d'absentisme laboral en l'empresa El Hombre Tranquilo?

Una vegada fet tot això, s'ha de ser capaç de **donar una definició clara, concisa, i directa de l'objecte de la investigació**, s'ha de ser capaç de respondre la pregunta del *què*: què estudia aquest treball?, “quin és el nostre objecte d'investigació? La resposta a la pregunta del *què* ha de ser gairebé tan breu (concisa) com la pregunta mateixa: una resposta llarga sol indicar que no es tenen les idees clares; i, naturalment, si no es té clara la pregunta del *què*, si no es té clar què es fa, molt difícilment es podrà avançar i molt difícilment es podrà fer bé. Per norma general, la resposta a la pregunta del *què* s'explicita en les primeres línies d'un treball. Així, Cebolla dóna inici al seu article a INED amb aquestes paraules:

“The aim of this paper is to explore the school progress of immigrant-origin students in comparison with students whose parents were born in the host country”

Cebolla, 2008

Un dels requisits fonamentals –sobre el qual insisteixen tots els textos presentats en aquest mòdul– és que la investigació ha d'estar dissenyada de tal manera que ha de poder estar bé, però és igualment important que, lògicament, pugui estar malament.

En termes pràctics, això implica que l'objecte de l'estudi s'ha de poder expressar mitjançant proposicions positives (sobre el fet de ser: són “falsables”, són contrastables empíricament, es pot determinar de manera objectiva si estan bé o malament), tant si són **descriptives** (versen sobre la distribució d'una variable considerada de manera aïllada, això és, sobre la seva **variància**, o sobre la distribució conjunta d'un grup de variables, això és, sobre la seva **covariància**) com **explicatives**, però no mitjançant proposicions normatives (sobre el fet d'haver de ser: no són falsables), ja que només les primeres poden ser “certes” o “falses”, estar “bé” o “malament”.

Exemples de proposicions descriptives

“La renda *per capita* del Perú va ser superior a la de Suïssa el 2009” (falsa). “Entre 1980 i 2005, de mitjana, hi havia una diputada per cada dos diputats en els parlaments autonòmics espanyols, i s'observa una disminució tendencial de la desigualtat de gènere en el Parlament de Catalunya” (veritable) (Coller, 1999; Coller, 2008; Coller i Santana, 2008).

Exemple de proposició explicativa

“Com més alt és el preu d'un bé o producte, en general, més quantitat se'n demana” (falsa, el que és superior és la quantitat que s'ofereix).

Exemples de proposicions normatives

“Espanya hauria de tenir cent cinquanta milions d'habitants” (ni certa, ni falsa: depèn del que pensi, opini o vulgui cadascú); “Bolívia hauria de ser un país asiàtic” (ni certa, ni falsa); “els parlaments regionals haurien de tenir el mateix nombre de dones que d'homes” (malgrat el grau d'acceptació actual d'aquesta afirmació, no és ni certa ni falsa). Alguns lectors sostindran les visions que s'ha de votar pel partit comunista, que el preu de les forquilles hauria de pujar, o que l'Estat hauria d'abaixar els impostos, mentre que d'altres no les compartiran. Totes són actituds legítimes, possibles. No es pot predicar la correcció o falsedat de cap afirmació d'aquest tipus i, per tant, no es pot jutjar objectivament si una investigació basada en preguntes –i hipòtesis– normatives està bé o malament. Les afirmacions normatives no es poden catalogar com a certes o falses, són opinions, que es poden compartir, o no, però el que interessa a la ciència no són les nostres opinions, sinó les nostres aportacions per a un coneixement millor del món.

Una vegada definit i concretat el problema d'investigació, és indispensable que es determini si el tema escollit és original i factible, i que es defensi –si és defensable– la rellevància del tema escollit. Un estudi pot tenir diferents tipus de rellevància:

1) Rellevància teòrica: importància de la investigació per la contribució al coneixement general, potencialment aplicable a un ventall ampli de casos.

2) Rellevància substantiva: en virtut de la significació (política, social, econòmica, etc.) del tema que s'aborda.

3) Rellevància aplicada o pràctica: per la contribució al coneixement d'un cas específic o a la solució d'un problema concret d'una organització determinada.

4) Rellevància metodològica: derivada del fet que per a aquesta mostra la metodologia que s'ha d'emprar per a estudiar un tema o un conjunt de temes difereix de la metodologia utilitzada fins aleshores.

5) Rellevància epistemològica: perquè no solament evidencia que s'ha de modificar la visió sobre un tema o una pregunta específics, sinó que aquest canvi de visió comporta una modificació en l'avaluació de les virtuts teòriques i de la capacitat explicativa de tot un paradigma científic.

No és probable –ni necessari– que un sol estudi sigui rellevant en totes aquestes facetes. D'acord amb els textos d'aquest mòdul, les investigacions científiques han de tenir, almenys, rellevància teòrica i substantiva. Com és natural, la majoria d'estudis no presentaran ni rellevància metodològica ni epistemològica.

2. Perspectives per precisar la pregunta d'investigació

A continuació, ens apropiem amb cert detall a comentar els textos seleccionats. Per a aquest mòdul, s'han escollit tres textos:

1) El primer, un capítol de l'excel·lent llibre *Paradigms and sand castles*, de Barbara Geddes, resulta una lectura molt amena que serveix per a centrar alguns dels temes fonamentals del mòdul i per a apropar-los als lectors gràcies al seu ús aclaridor d'exemples.

2) El segon és un capítol d'un llibre que, tot i ser recent, ja es pot considerar, en gran mesura, un clàssic indispensable entre els llibres de metodologia, a saber, *Designing social inquiry: scientific inference in qualitative research*, de Gary King, Robert Keohane i Sidney Verba: conté una exposició detallada dels temes centrals del mòdul.

3) Finalment, el tercer text és un capítol de *La lógica de la explicación en las ciencias sociales: Una introducción metodológica*, d'Ignacio Lago, en el qual es poden apreciar, de manera més condensada i en espanyol, molts dels punts principals que defensen King, Keohane i Verba, i també alguns de nous.

2.1. “Big questions, little answers”

El segon capítol del llibre de Barbara Geddes, “Big questions, little answers”, que aquí considerem, s'estructura en tres parts. En la primera, molt breu, l'autora defensa el vessant vocacional, curiós i passional de la ciència enfront d'un enfocament que la redueix al seguiment més o menys mecànic de determinades regles de la professió, especialment, pel que fa a l'elecció dels temes que es volen investigar. L'autora relativitza la importància de “buscar els buits que hi ha en la literatura”, en el que és una matisació explícita de la posició dominant en la disciplina, defensada amb gran èxit i repercussió per King, Keohane i Verba (en la segona lectura presentada en aquest mòdul). No obstant això, és just puntualitzar que Geddes justifica la seva posició una mica “heterodoxa” argumentant que és conseqüència de les mancances de la bibliografia en política comparada, que constitueix la seva àrea d'interès. Finalment, l'autora emfatitza la necessitat que el tema d'investigació el triï l'investigador, i adverteix específicament sobre els riscos que els estudiants acceptin temes que han estat imposats o, si més no, escollits pels tutors.

En la segona part, la més important del capítol, Geddes exposa els arguments centrals sobre com s'han d'escollir i precisar les preguntes d'investigació. La idea principal que defensa Geddes consisteix a substituir l'estudi “directe” de grans preguntes per l'estudi dels processos polítics subjacents a aquestes preguntes. Per a això, aconsella dues coses: d'una banda, desagregar les grans pre-

güntes tradicionals en altres de més específiques i precises; d'una altra, plantejar tantes implicacions (empíricament contrastables) com sigui possible de les respostes temptatives a aquestes preguntes específiques. Val la pena citar les seves paraules en aquest sentit:

“Les grans idees, les idees romàntiques i incontrastables són susceptibles de produir investigacions factibles i rigoroses gràcies a la subdivisió en els processos que les componen i a la teorització individualitzada de cadascun d'aquests processos per separat”

Geddes, Barbara (2003). *Paradigms and sand castles: theory building and research design in comparative politics* (pàg. 40). Ann Arbor: The University of Michigan Press.

Nota

Traducció pròpia, una mica lliure a fi que s'ajusti als nostres usos lingüístics.

Finalment, en la tercera part del capítol, l'autora il·lustra els seus arguments mitjançant un exemple extens sobre les transicions de l'autoritarisme a règims no autoritaris. La lectura d'aquest exemple resulta molt amena i aconsegueix donar “cos” a recomanacions que, sense la seva ajuda, podrien haver quedat en un nivell excessivament abstracte i difícil de comprendre en tot el seu abast –com passa moltes vegades en les discussions metodològiques.

2.2. “The science in social science”

El capítol inicial del llibre de King, Keohane i Verba, “The science in social science”, s'ha convertit en un clàssic entre els llibres de metodologia de ciències socials, fins al punt que qualsevol investigador l'hauria de conèixer. En certa manera, el món dels investigadors es divideix entre els que coneixen i dominen aquest llibre, i els qui no han fet (encara) aquesta tasca. Per tant, convé llegir-lo amb deteniment i, en la mesura del possible, acompanyar-ne la lectura amb la d'altres capítols del llibre.

El llibre té dos objectius relacionats: en primer lloc, defensar la tesi que la lògica de la inferència és la mateixa en els estudis qualitatius i en els quantitius, i que les diferències entre tots dos són, principalment, d'estil; en segon lloc, exposar aquesta lògica i les característiques del disseny d'investigació que contribueixen a fer inferències científiques vàlides.

La bona investigació científica té com a objecte la inferència, tant si és descriptiva com causal; és pública; dóna lloc a conclusions incertes, i el que unifica les ciències és el mètode. A més, la investigació científica és una activitat, una tasca social.

La complexitat d'un fenomen depèn parcialment de l'estat de la teoria, i el mètode científic és útil tant per a explicar fenòmens simples com complexos. Per a estudiar fenòmens complexos, tres estratègies útils són:

- cercar generalitzacions,
- recórrer a contrafàctics i
- establir hipòtesis sobre les seves conseqüències observables.

El disseny de la investigació es pot dividir en quatre parts:

- la pregunta,
- la teoria,
- les dades, i
- l'ús de les dades.

La resta del capítol està dedicat a la provisió de pautes generals –que es desenvolupen amb molt més detall en els capítols següents– sobre com es pot millorar el disseny de les tres primeres, ja que l'última correspon, principalment, a l'objecte d'obres especialitzades en tècniques d'investigació més que en metodologia com a tal, de manera que els autors es limiten a assenyalar que l'ús de les dades hauria de produir inferències sense biaix i eficients.

Respecte a la primera, la pregunta d'investigació, depèn de qüestions personals i idiosincràtiques. Cedim la paraula als autors:

“En termes de metodologia de les ciències socials, hi ha maneres millors i pitjors d'estudiar el col·lapse del govern de l'Alemanya de l'Est el 1989, de la mateixa manera que hi ha maneres millors i pitjors d'estudiar la relació entre la posició d'un candidat respecte als impostos i les seves probabilitats d'èxit electoral. Però no hi ha manera de determinar si és millor estudiar el col·lapse del règim de l'Alemanya de l'Est o el paper dels impostos en la política electoral americana [...] Els temes també poden estar influenciats per les inclinacions i els valors personals. L'estudiant de la política del Tercer Món tendirà a tenir més desig de viatjar i més tolerància per a viure en condicions difícils que l'estudiant de la presa de decisions polítiques del Congrés.”

G. Robert; O. Keohane; S. Verba (1994). *Designing social inquiry: scientific inference in qualitative research* (pàg. 14). Princeton (Nova Jersey): Princeton University Press.

Nota

La traducció, una mica lliure perquè s'ajusti als nostres usos lingüístics, és pròpia.

La pregunta d'investigació ha de ser **substantivament rellevant** (interessant “en el món real” en termes socials, polítics, econòmics o similars) i **teòricament rellevant** (ha de contribuir al nostre coneixement sobre com funciona el món i ho ha de fer en el si d'un debat acadèmic a fi que sigui útil per a la resta de la comunitat científica). El primer criteri és extraacadèmic, el seu judici l'ha de fer la societat, i dóna motiu a una defensa de la necessitat, en determinats camps, d'estudis de tipus descriptiu previs als treballs centrats en la cerca de causes i efectes; no obstant això, la defensa de l'oportunitat d'estudis descriptius no inferencials representa una certa contradicció amb els objectius declarats de *Designing social inquiry: scientific inference in qualitative research*, que convé apreciar en llegir el capítol, i que planteja una pregunta fonamental que King, Keohane i Verba no aborden: amb quins criteris es pot jutjar o s'ha de jutjar un estudi descriptiu no inferencial, i sota quines condicions aquest estarà “bé” o “malament”?

Estudi descriptiu no inferencial

Fixeu-vos en la tensió entre allò que els autors afirmen en la pàgina 15:

“De vegades, l'objectiu pot no ser ni tan sols la inferència descriptiva sinó, més aviat, l'observació detallada de fets concrets o el resum històric detallat.”

I el que s'afirma més endavant, en la pàgina 18:

“Un tema proposat que no es pot refinar com un projecte d'investigació específic que permeti dur a terme inferències descriptives o causals vàlides s'hauria de modificar o abandonar.”

La traducció és pròpia.

Per la seva banda, el segon criteri requereix identificar explícitament quina serà la contribució del treball en el marc de la bibliografia existent, i porta els autors a proposar sis tipus de contribucions potencialment interessants:

1) Buscar proves a favor o en contra d'una hipòtesi important però que no s'ha analitzat sistemàticament.

Per exemple, un dels mites més difosos de les ciències econòmiques és que l'obertura comercial d'un país està associada a una reducció de l'estat del benestar, ja que les xarxes de manteniment del benestar són costoses i comporten, *caeteris paribus*, una pèrdua de competitivitat. No obstant això, un estudi sobre aquesta hipòtesi, que havia estat acceptada sense una comprovació sistemàtica, va mostrar que la correlació entre obertura econòmica i mida de l'estat del benestar és positiva (Cameron, 1978). Probablement, el mecanisme que hi ha darrere d'aquesta correlació positiva és la necessitat d'establir un “pacte social” (“obertura en canvi de benestar”) per a gaudir del suport polític necessari per a obrir l'economia.

2) Buscar proves a favor o en contra d'un dels bàndols d'una polèmica.

Per exemple, el model neoclàssic de Solow i Swan (Solow, 1956; Swan, 1956) prediu convergència en els nivells de renda *per capita* per als països amb els mateixos valors en els paràmetres del model, a diferència del que postula el model de Harrod i Domar (Harrod, 1939; Domar, 1946) i els models de tecnologia AK (Rebelo, 1991). Barro i Sala-i-Martí troben una evidència favorable a la tesi de la convergència condicionada (Barro i Sala-i-Martí, 1992).

3) Analitzar una cosa important que no ha estat prou estudiada.

Per exemple, les raons per les quals els ciutadans poden considerar que votar constitueix un deure social o moral (Blais, 2000).

4) Investigar si una hipòtesi comunament acceptada és falsa.

Molts investigadors creuen que solament són valuoses les investigacions que mostren que una determinada hipòtesi és veritable –tècnicament, que mostren l'existència d'efectes significatius. Aquesta creença no és correcta: una investigació teòricament ben fonamentada en què es demostra que les hipòtesis alternatives no funcionen també contribueix a ampliar el nostre coneixement. Ara bé, si les hipòtesis alternatives refutades són hipòtesis originals avançades pel mateix investigador, la càrrega de la prova de convèncer els lectors que les hipòtesis refutades efectivament eren raonables i estaven fonamentades sòlidament recaurà sobre aquest investigador. Una investigació d'aquest tipus pot ser rebuda com si el seu missatge principal fos el següent: “He tingut unes idees originals genials, raonables i fonamentades sòlidament; no obstant això, el meu estudi empíric ha arribat a la troballa sorprenent que no funcionen”.

5) Estudiar premisses no qüestionades d'una hipòtesi comunament acceptada.

Per exemple, pot ser cert que la desigualtat econòmica tendeix a reduir la taxa de creixement econòmic (Meltzer i Richard, 1981), però pot resultar molt il·lustratiu aclarir si això és degut a les premisses del model politicoeconòmic d'Allan Meltzer i Scout Richard, segons les quals la raó d'aquesta relació cal buscar-la en dos mecanismes causals: un de polític (com més desigualtat, més nivell impositiu), i un altre d'econòmic (com més nivell impositiu, més baixa és la taxa de creixement). De fet, cap d'aquestes dues premisses no rep un suport empíric sòlid.

6) Aplicar teories o proves a un àmbit aparentment allunyat de l'àmbit en què es van formular inicialment.

Per exemple, el teorema de Hotelling es va formular en l'àmbit de l'estudi de la competència estratègica entre dues empreses diferenciades per la localització geogràfica (Hotelling, 1929), i la seva aplicació en l'àmbit de la competència electoral en sistemes bipartidistes va donar motiu al teorema del votant mitjà.

Segon, d'acord amb King, Keohane i Verba, la teoria es pot millorar si es formula d'acord amb les regles següents:

1) S'ha d'especificar clarament quina és la resposta (el que solem denominar *la hipòtesi*) a una pregunta concreta, i per què; i la resposta proposada ha de ser consistent amb l'evidència prèvia.

2) Ha de poder resultar falsificada, és a dir, ha d'estar construïda de manera que sigui lògicament possible que la hipòtesi estigui "malament", i la millor manera de garantir això és que es precisi per endavant quina evidència portaria a concloure que la hipòtesi resulta rebutjada; com més implicacions empíriques tingui una teoria, més alt en serà el grau de falsabilitat.

3) Les prediccions s'han d'explicitar amb precisió.

4) Les explicacions temptatives poden ser, o no, parsimonioses, en funció de l'objecte d'estudi.

Més enllà de la interessant i nova defensa –que convé llegir amb deteniment– que la parsimònia no és necessàriament un valor afegit de tota investigació científica, el nucli de l'argumentació dels autors es xifra en les possibilitats de falsació de les hipòtesis proposades. És important internalitzar els consells de King, Keohane i Verba, que, en gran mesura, poden resultar sorprenents per als investigadors novells: com és possible que defensin que el millor disseny de la teoria és el que estableix més clarament les condicions sota les quals aquesta podria resultar rebutjada?

En aquest sentit, potser ajudarà portar a col·lació la metàfora del venedor de vidres antibales que, per convèncer de la qualitat del seu producte, decideix fer una demostració pública en la qual els sotmet a una ràfega de bales amb la metralladora més potent del mercat, en lloc d'alguns impactes amb pilotes d'escuma. El risc, naturalment, és que, si el vidre que vol vendre és dolent, la prova el trenqui, però el benefici de sotmetre'l a una prova estricta és que, si els vidres la superen, els compradors potencials podran estar raonablement satisfets que el vidre antibala presentat és bo –almenys, enfront de les metralladores hi ha actualment en el mercat.

Acceptació provisional

Els compradors mai no podran estar segurs que el vidre antibala resistirà qualsevol tret possible: la nova tecnologia armamentista pot demostrar fallades en el vidre, que poden donar lloc a reformulacions o refinaments de l'estructura, de la mateixa manera que les hipòtesis i teories científiques solament es poden acceptar provisionalment, ja que una nova prova empírica pot obligar a reformular-les o refinar-les –o, en casos més greus, a abandonar-les.

L'esperit del que sostenen King, Keohane i Verba és que els bons investigadors han d'actuar igual que els bons venedors de vidres antibales, sotmetent les seves hipòtesis al màxim rigor, ja que, si superen les proves estrictes a les quals han exposat les seves hipòtesis, aquestes resultaran més creïbles.

És tenint en compte la seva posició en relació amb la maximització de la falsabilitat que s'han de llegir –amb atenció– i interpretar els seus consells sobre la reformulació i el refinament de les teories. Les teories sempre es poden reformular si la modificació comporta una ampliació del seu àmbit d'aplicació, ja que això n'augmenta el potencial de falsificació. En canvi, les teories no es poden reformular afegint condicions restrictives que en redueixin l'àmbit d'aplicació i, amb això, el potencial de falsificació –o, si això es fa, s'han de recollir noves dades per a contrastar aquestes noves hipòtesis més restrictives.

Tercer, per a millorar la qualitat de les dades, cal:

- 1) Registrar i descriure el procés amb el qual s'han generat les dades.
- 2) Recollir dades sobre tantes implicacions observables de la teoria com sigui possible, la qual cosa, a més, implica que es poden recollir dades sobre més observacions de la mateixa variable dependent però també sobre altres variables dependents.
- 3) Maximitzar la validesa de les mesures, això és, l'ajust entre la mesura i el concepte que es tracta de mesurar.
- 4) Maximitzar la confiança dels procediments de recollida de dades, la qual cosa significa que aquests sempre han de proporcionar la mateixa mesura quan es repeteix el mesurament.
- 5) Facilitar la repetició o reproducció de l'estudi per part de tercers.

2.3. “Presentació”

El capítol primer del llibre de Lago, “Presentació”, revesteix un caràcter introductori i s'ha escollit perquè, gràcies a la seva brevetat, serveix per a tenir una vista panoràmica de moltes de les coordenades centrals que cal tenir presents a l'hora de dissenyar una investigació. Convé llegir-lo o bé abans que els altres –amb una intenció introductòria– o bé després –en aquest cas, serveix de recordatori i resum de moltes de les qüestions més importants sobre la matèria.

Atès que és de lectura fàcil, em voldria aturar a comentar alguns punts que, al meu entendre, s'haurien de tenir especialment presents.

- 1) La importància que una investigació combini dos elements:

- la detecció i demostració d'una correlació empírica, d'una banda, i
- l'especificació d'un mecanisme causal que descrigui el procés d'influència d'una variable sobre l'altra.

2) L'interès exclusiu de la comunitat científica pel que podem demostrar, i la irrellevància per a aquesta de les nostres opinions.

En aquest sentit, recordeu l'assertió de King, Keohane i Verba:

“Per a posar-ho de manera molt directa però poc delicada, a ningú no li interessa el que pensem –a la comunitat científica només li importa el que puguem demostrar.”

G. Robert; O. Keohane; S. Verba (1994). *Designing social inquiry: scientific inference in qualitative research* (pàg. 15). Princeton (Nova Jersey): Princeton University Press.

- 3) La unitat de mètode de totes les ciències amb vocació empírica.
- 4) La distinció entre estudis experimentals i no experimentals, xifrada en la possibilitat –o no– d'assignar casos o observacions a determinades condicions.
- 5) El caràcter crucial de la “verificació” o falsació empírica en la ciència política o la sociologia, i el consell de formular les teories de manera que, si estan equivocades, sigui possible desmentir-les fàcilment.
- 6) El consell de triar conceptes les conseqüències observables dels quals siguin fàcils de definir.

Exercicis d'autoavaluació

1. Segons Geddes, la seva defensa de la intuïció i la inspiració es pot retrotraure a Weber.
 - a) Veritat.
 - b) Fals.

2. Segons Geddes, s'ha d'evitar recollir informació sobre el tema que s'investiga en països i èpoques diferents de l'àrea principal de coneixement de l'investigador.
 - a) Veritat.
 - b) Fals.

3. Segons Geddes, si no es té temps de llegir tot un llibre, el millor és llegir...
 - a) la introducció.
 - b) les conclusions.
 - c) la introducció i les conclusions.
 - d) el que es pugui de la part empírica.

4. Segons Geddes, en els estudis de fenòmens complexos, predominen les estratègies d'investigació inductives.
 - a) Veritat.
 - b) Fals.

5. Segons Geddes, la seva proposta de modificar el focus d'anàlisi per a centrar-lo en preguntes més específiques es pot etiquetar com una proposta de passar de la "gran teoria" a una "teorització de rang mitjà".
 - a) Veritat.
 - b) Fals.

6. Segons Geddes, la correlació entre desenvolupament econòmic i democràcia és una de les més ben establertes en política comparada.
 - a) Veritat.
 - b) Fals.

7. Segons Geddes, convé assumir que els oficials i els grups que donen suport als líders autoritaris sempre volen restar en el poder.
 - a) Veritat.
 - b) Fals.

8. Segons Geddes, després de la caiguda d'un règim autoritari, els militars solen tornar a la seva professió –i, generalment, sense ser castigats per les accions que van emprendre quan dirigien un règim autoritari.
 - a) Veritat.
 - b) Fals.

9. Geddes proposa una classificació dels règims autoritaris en funció de si són dominats pels militars, per un partit únic o per una persona determinada.
 - a) Veritat.
 - b) Fals.

10. Segons King, Keohane i Verba, _____ incompatible(s) amb la ciència social.
 - a) la història és
 - b) la sociologia històrica és
 - c) la història i la sociologia històrica són
 - d) ni la història i ni la sociologia històrica són

11. Segons King, Keohane i Verba, un tema interessant mereix ser estudiat fins i tot quan hi ha poca informació disponible.

- a) Veritat.
- b) Fals.

12. Segons King, Keohane i Verba, si es dissenya bé una investigació, és possible eliminar la incertesa.

- a) Veritat.
- b) Fals.

13. Segons King, Keohane i Verba, la bona investigació científica...

- a) és qualitativa.
- b) és quantitativa.
- c) pot ser tant quantitativa com qualitativa.

14. Segons King, Keohane i Verba, la complexitat d'una investigació és inherent al fenomen estudiat, i no depèn de res més.

- a) Veritat.
- b) incorrect
- c) Fals.

15. Segons King, Keohane i Verba, és possible estudiar científicament fets (aparentment) únics com l'extinció dels dinosaures.

- a) Veritat.
- b) Fals.

16. Segons King, Keohane i Verba, els investigadors qualitius, en les seves investigacions, solen seguir l'ordre següent: pregunta, teoria, dades i ús de les dades.

- a) Veritat.
- b) Fals.

17. Segons King, Keohane i Verba, una teoria és bona si està dissenyada de tal manera que hi hagi poques implicacions empíriques que puguin demostrar que és incorrecta.

- a) Veritat.
- b) Veritable, i, si no n'hi hagués cap, seria excel·lent, encara que és difícil aconseguir aquest tipus "ideal" de teories.
- c) Fals.

18. Segons King, Keohane i Verba, respecte a la selecció de casos en la investigació qualitativa, és important registrar i indicar el mètode emprat i la informació necessària perquè altres el puguin reproduir, però encara és més important escollir un bon mètode per a aquesta selecció de casos.

- a) Veritat.
- b) Fals, els autors defensen la posició contrària.

19. Segons Lago, totes les inferències estan sotmeses, per definició, a incertesa.

- a) Veritat.
- b) Fals.
- c) Lago no parla d'aquesta qüestió en el capítol 1 del seu llibre.

20. Segons Lago, sempre correm el risc que les relacions aparentment causals que identifiquem entre les nostres variables siguin en realitat espúries.

- a) Veritat.
- b) Fals.
- c) Lago no parla d'aquesta qüestió en el capítol 1 del seu llibre.

21. Segons Lago, la diferència entre les opinions i les investigacions científiques es troba...

- a) en l'objecte d'estudi.
- b) en el mètode.
- c) en tots dos.
- d) Lago no parla d'aquesta qüestió en el capítol 1 del seu llibre.

22. Segons Lago, els investigadors assignen els subjectes a les condicions en els estudis o dissenys d'investigació...

- a) experimentals.
- b) no experimentals.
- c) en tots dos.
- d) en cap.

23. Segons Lago, les condicions en què sigui possible demostrar que una teoria és falsa...

- a) no s'han d'especificar mai.
- b) s'han d'especificar abans de sotmetre-la a prova.
- c) s'han d'especificar després de sotmetre-la a prova.
- d) Lago no parla d'aquesta qüestió en el capítol 1 del seu llibre.

Solucionari

Exercicis d'autoavaluació

1. a

2. b

3. c

4. a

5. b

6. a

7. b

8. a

9. a

10. d

11. a

12. b

13. c

14. c

15. a

16. b

17. c

18. b

19. a

20. a

21. a

22. b

23. b

Bibliografia

Bibliografia bàsica

Gary, King; Keohane, Robert O.; Verba, Sidney (1994). "The science in social science". A: *Designing social inquiry: scientific inference in qualitative research* (cap. 1, pàg. 3-33). Princeton (Nova Jersey): Princeton University Press.

Geddes, Barbara (2003). "Big questions, little answers". A: *Paradigms and sand castles: theory building and research design in comparative politics* (cap. 2, pàg. 27-88). Ann Arbor: The University of Michigan Press.

Lago, Ignacio (2008). "Presentación". A: *La lógica de la explicación en ciencias sociales: una introducción metodológica* (cap. 1, pàg. 11-16). Madrid: Alianza Editorial.

